

Brev sendt til Anstalten ved Herstedvester og Direktoratet for Kriminalforsorgen:

Vedrørende besøg den 26. oktober og 5. november 2004 i kvindeafdelingen

Den 26. oktober og 5. november 2004 aflagde jeg og to medarbejdere ved inspektionsafdelingen besøg i Anstalten ved Herstedvesters kvindeafdeling. Mit formål med besøget var først og fremmest at undersøge hvordan dagligdagen forløber for de kvindelige indsatte, herunder modtage orientering om forholdet mellem de mandlige og de kvindelige indsatte og de kvindelige indsattes mulighed for – såfremt det ønskes – at afsone uden kontakt til de mandlige indsatte. Besøget fandt sted i fortsættelse af inspektionen af afdelingen den 13. og 16. december 1996 og som opfølgning på den sag om kvindeafdelingen som blev rejst efter inspektionen (mit j.nr. 2000-1322-625). Der var ikke tale om en egentlig inspektion.

Under besøget den 26. oktober 2004 havde jeg en indledende samtale med vicefængselsinspektøren og (en del af) anstaltens øvrige personale som arbejder på kvindeafdelingen og/eller med de indsatte på afdelingen. Efter den indledende samtale blev jeg og mine medarbejdere vist rundt på kvindeafdelingen (som består af afdeling R og afdeling S). Efter rundvisningen havde jeg en fællessamtale med to kvinder fra afdeling R og en fællessamtale med fem kvinder fra afdeling S samt en række samtaler med enkelte kvinder fra kvindeafdelingen om såvel generelle som private spørgsmål/sager. Den 5. november 2004 havde jeg en afsluttende samtale med fængselsinspektøren og vicefængselsinspektøren. I den forbindelse besøgte jeg de kvindelige indsatte separate gårdtursareal.

Kvindeafdelingen består som nævnt af afdeling R og afdeling S med henholdsvis seks og otte pladser. Der var på tidspunktet for besøget den 26. oktober 2004 ni kvindelige indsatte i anstalten, hvoraf otte var indsat i afdeling R og afdeling S og en i en anden afdeling (frivilligt).

Som det er anstalten bekendt, har de kvinder som jeg havde samtale med, modtaget særskilt svar den 22. november 2004. Blandt de emner som de kvindelige indsatte bragte op under fællessamtalerne, er emner som er identiske med eller som vedrører de generelle forhold for de kvindelige indsatte i anstalten, og disse emner indgår i denne rapport. Som det blandt andet fremgår af mit brev af 22. november 2004 til de kvindelige indsatte i afdeling S, forstod jeg samtalen den 26. oktober 2004 med dem således at de ville sende mig et brev indeholdende en beskrivelse af deres dagligdag i anstalten og navnlig forholdet mellem de mandlige og de kvindelige indsatte, herunder en nærmere beskrivelse af det pres som nogle af de kvindelige indsatte i anstalten føler at de udsættes for fra de mandlige indsatte. Jeg har ikke efterfølgende modtaget et sådant brev fra de kvindelige indsatte i afdeling S. Spørgsmålet om forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte i anstalten er herefter behandlet på grundlag af de oplysninger som fremkom under mine besøg i anstalten, og de oplysninger som fremgår af den ovennævnte inspektionssag og den ligeledes nævnte opfølgningssag.

1. Vedligeholdelsesstandard mv.

Under min rundgang i afdeling R og afdeling S besøgte jeg fællesskabslokaler/-

områder og nogle af cellerne efter mit valg.

Foruden cellerne, som alle er enkeltmandsceller, er der på hver af afdelingerne bl.a. fælles køkken og stue og et gangareal hvor der er bordtennisbord, kondicykel og en del grønne planter og anden udsmykning.

1.1. Cellerne

Jeg besigtigede en af de tomme celler i afdeling R – celle 8. Cellen trængte til at blive grundigt rengjort og malet. Ifølge anstaltens oplysninger havde cellen ikke været beboet i en periode.

Under min afsluttende samtale med ledelsen spurgte jeg om der fandtes en plan for istandsættelse af denne og de øvrige celler. Ledelsen oplyste at der findes en vedligeholdelsesplan, men at anstaltens malerhold i hvert fald til udgangen af 2004 var bundet af arbejdet med istandsættelse af grønlænderafdelingen (afdeling K og afdeling L). Ledelsen oplyste videre at det kan være et problem at finde indsatte som har lyst til at være på malerholdet, og som egner sig til det. Ledelsen tilbød at sende mig et eksemplar af vedligeholdelsesplanen.

En af de indsatte i kvindeafdelingen havde over for mig fremført et ønske om at få mulighed for at male sin egen celle. Jeg spurgte ledelsen om de indsatte i kvindeafdelingen har mulighed for at male deres egne celler hvis de ønsker det. Ledelsen oplyste at malerholdet forestår alt malerarbejde i anstaltens afdelinger, men at kvinderne har mulighed for at ansøge om ansættelse på malerholdet – eventuelt for en periode – hvis de har lyst til at deltage i den malermæssige vedligeholdelse.

For så vidt angik den tomme celle oplyste ledelsen at cellen formentlig ville blive grundigt rengjort af gangmanden inden en ny indsat flyttede ind.

Jeg beder om at modtage et eksemplar af vedligeholdelsesplanen.

Det ville efter min opfattelse være hensigtsmæssigt at den nævnte tomme celle – ud over at den undergives en grundig rengøring – bliver malet inden en ny indsat flytter ind. Jeg henviser til at cellen efter det oplyste havde stået tom i en periode. Efter min opfattelse vil dette også gælde andre celler med samme standard der i en periode står ubeboet.

Jeg beder anstalten om at oplyse om muligheden for at celler i kvindeafdelingen som for en periode er tomme, og som trænger til istandsættelse, kan blive malet mv.

Under henvisning til det oplyste om at de kvinder der ønsker at male i afdelingen (og egner sig til at være beskæftiget hermed), kan ansøge om ansættelse på malerholdet, foretager jeg ikke mere specielt vedrørende dette.

1.2. Fællesområder

Jeg besigtigede afdelingens fællesområder som forekommer rummelige. Lokaler og inventar er generelt pænt vedligeholdt.

Der er to toiletter og et baderum i afdeling R og tilsvarende i afdeling S. Det ene toilet i hver afdeling anvendes af personalet. På tidspunktet for besøget var baderummet i afdeling R ikke i brug.

Under min afsluttende samtale med ledelsen anførte jeg at der nogle steder trængte til grundigere rengøring eller opfriskning af maling. Dette gjaldt især gangarealet i afdeling R hvor det var min opfattelse at en generel oprydning var tiltrængt.

Jeg anførte endvidere at køkkenet i afdeling R trængte til reovering. Ledelsen oplyste at der er lagt en plan for reovering af køkkener mv.

Jeg bad oplyst hvorfor baderummet i afdeling R ikke var i brug. Ledelsen oplyste at der havde været problemer med skimmelsvamp eller lignende i rummet som derfor skulle renoveres.

Jeg går ud fra at (også) de fællesområder der trænger til istandsættelse, indgår i den ovenfor omtalte vedligeholdelsesplan. Hvis dette ikke er tilfældet, beder jeg anstalten om at overveje at lade istandsættelse af disse, herunder blandt andet gangarealet i afdeling R, indgå i planen.

Jeg anførte at opholdsrummene ikke indbød til hygge. Ledelsen bemærkede hertil at opholdsrummene sjældent benyttes af de indsatte som foretrækker at være sammen i mindre grupper på værelserne, blandt andet på grund af konflikter blandt de kvindelige indsatte indbyrdes.

Den sjældne anvendelse af opholdsrummene kan også have sammenhæng med indretningen af rummene. Jeg anmoder anstalten om at overveje at tage initiativ til at drøfte spørgsmålet om anvendelse af opholdsrummene med de kvindelige indsatte, herunder de indsattes eventuelle ønsker til en forbedring af opholdsrummene. Jeg beder om oplysning om resultatet af anstaltens overvejelser.

Både ved indgangen til kvindeafdelingen og i afdeling R og S hang der på tidspunktet for besøget opslag flere steder med oplysning om hvor skjolde og hjelme opbevares i kvindeafdelingen.

Under den afsluttende samtale med ledelsen påpegede jeg at sedlerne – medmindre de tjener et helt nødvendigt behov – bør fjernes idet de virker provokerende. Ledelsen oplyste at man vil overveje at flytte skjoldene mv.

Jeg beder anstalten om at oplyse hvad overvejelserne herom har givet anledning til. Jeg gør i den forbindelse opmærksom på at jeg ikke har bemærkninger til at selve

skjolde- og hjelmdepotet findes i kvindeafdelingen.

Jeg besigtigede endvidere det udendørsareal som benyttes til kvindernes separate gårdtur. Der er tale om en grøn plæne hvor der er etableret et lille anlæg med blomsterbede, et bassin og bænke. På tidspunktet for mit besøg var der 2-3 indsatte som havde separat gårdtur på arealet.

2. Rensevæske

Under rundgangen i kvindeafdelingen konstaterede jeg at der ikke var adgang til rensenvæske i toilet- og baderummene, og at der ikke fandtes en vejledning i brugen heraf.

Ledelsen oplyste at rensenvæske fås gennem anstaltens sygepleje, og at der er sygeplejersker til stede i anstalten hver dag. Ledelsen oplyste i den forbindelse at ordningen er godkendt af direktoratet. Ledelsen oplyste desuden at der i regelsamlingen vil blive tilføjet en vejledning i brugen af rensenvæske.

Som jeg også tilkendegav under besøget, er det ikke tilstrækkeligt at der i regelsamlingen findes en vejledning i brugen af rensenvæske. Idet jeg går ud fra at sygeplejen ved udlevering af rensenvæske i tilknytning hertil ligeledes udleverer en vejledning i brugen af rensenvæsken, foretager jeg ikke mere vedrørende dette.

3. Forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte

Under besøget i anstalten blev spørgsmålet om forholdet mellem de kvindelige og de mandlige indsatte drøftet – både med ledelsen og med de kvindelige indsatte.

Drøftelsen skete blandt andet på baggrund af en henvendelse af 30. august 2004 fra de kvindelige indsatte i afdeling S til blandt andre Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og Folketingets Ombudsmand. I denne henvendelse fremkom de kvindelige indsatte i afdeling S med forskellige ønsker med henblik på forbedring af deres afsoningsforhold. Henvendelsen indeholdt ligeledes enkelte bemærkninger om de problemer som de kvindelige indsatte har med de mandlige indsatte – blandt andet i forbindelse med gårdtur og kondi.

Den 29. september 2004 besvarede Direktoratet for Kriminalforsorgen henvendelsen fra de kvindelige indsatte i afdeling S. Brevet er omtalt under pkt. 4, 5 og 6.

Spørgsmålet om forholdet mellem kvindelige og mandlige indsatte blev første gang rejst under ombudsmandens tidligere inspektion af anstalten den 13. og 16. december 1996. I ombudsmandens endelige rapport af 13. maj 1997 om inspektionen er blandt andet anført følgende:

”Spørgsmålet vedrørende pladsproblemer for kvinder gav ledelsen anledning til at omtale problemet med at have kvindelige indsatte blandt de mandlige indsatte, hvoraf en betydelig del er dømt for seksualkriminalitet. Det blev således nævnt at nogle af de sex-

kriminelle mænd i anstalten hellere vil have mulighed for at være sammen med en indsat kvinde end lade sig behandle med kønsdriftshæmmende medicin. Dette vanskeliggør i nogen grad behandlingen af disse mænd. Specielt for så vidt angår de mænd der er gift med en af de kvindelige indsatte, er det problematisk at få dem til at indgå i en behandling med kønsdriftshæmmende medicin.

Ledelsen udtalte som sin opfattelse at de kvindelige indsatte ved ankomsten til anstalten bliver presset – af de mandlige indsatte – til at gifte sig med 'en stærk mandlig indsat'. Kvinderne kan ellers ikke være i fred i anstalten. Det blev oplyst at de indsatte som begrundelse for indgåelsen af ægteskab anfører muligheden for at kunne besøge hinanden, efter at den ene er løsladt.

...

Det er klart utilfredsstillende, at psykisk syge kvinder tvangsmæssigt anbringes i en situation, hvor de føler sig presset til at indgå ægteskab med en mandlig indsat – eventuelt en indsat der er dømt for en meget alvorlig og farlig sexkriminal handling.

Det er kriminalforsorgens opgave at sørge for, at dømte kvinder der måtte have brug for psykiatrisk/psykologisk behandling, får tilbudt sådan hjælp i en anstalt, hvor der ikke er risiko for at de udsættes for et pres til at indgå ægteskab med en mand der er dømt for en alvorlig sexkriminal handling. Det bør ske uden at dette medfører nogen forringelse af de indsatte kvinders beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder.

Hvilken løsning der bør bringes i anvendelse for at tilvejebringe sådanne forhold finder jeg ikke at burde udtale mig om.

Jeg henstiller til Direktoratet for Kriminalforsorgen at den snarest muligt finder en løsning på det omtalte problem, og jeg udbeder mig underretning om hver der videre sker i sagen.”

I notater af 2. juli og 29. august 1997 beskrev direktoratet mulighederne for placering og indretning af afsoningspladser hvor kvinder med behov for psykiatrisk/psykologisk behandling kan tilbydes at afsones uden risiko for at blive presset til indgåelse af ægteskab med en mandlig indsat. Resultatet af direktoratets overvejelser blev at pladserne måtte placeres i anstalten. I direktoratets notat af 29. august 1997 er bl.a. følgende anført:

” ...

Anstalten foreslår, at afdelingen indrettes med to helt selvstændige afdelinger med henholdsvis 6 og 8 pladser og helt uden fællesskab afdelingerne imellem. Dette vil muliggøre en fleksibel udnyttelse af pladserne med mulighed for at overflytte kvindelige indsatte i tilfælde af indbyrdes konflikter.

På kvindeafdelingen foreslås etableret et montageværksted samt et undervisningslokale, hvor anstaltens skole kan tilbyde undervisning, herunder edb-undervisning. Endvidere foreslås indrettet hobbyværksteder til fritidsaktiviteter, såsom husflidarbejde, konditræning og diverse spil. Der foreslås reserveret et særligt gårdtursareal for de kvindelige indsatte, der ikke ønsker fællesskab med de mandlige indsatte.

...

Direktoratet skal foreslå, at den skitserede kvindeafdeling etableres snarest muligt, og at erfaringerne med afdelingen følges nøje og evalueres efter en periode på 1 år med henblik på stillingtagen til, om ordningen kan anbefales på længere sigt.

...”

Direktoratet oplyste i brev af 27. oktober 1998 hertil at der i anstalten var indrettet en afdeling med tilfredsstillende beskæftigelses- og fritidsmuligheder hvor det ville være muligt for kvinder at afsones uden fællesskab med mænd. Direktoratet oplyste videre at åbningen af afdelingen, der havde afventet bygningsmæssige foranstaltninger, forventedes at kunne ske den 1. november 1998.

I opfølgingsrapport af 21. maj 1999 om inspektionen af Anstalten ved Herstedvester er der anført følgende:

”...

Idet jeg går ud fra at afdelingen nu er åbnet, tager jeg det oplyste til efterretning. Jeg beder om at blive underrettet om resultatet af den evaluering der efter notatet af 29. august 1997 vil blive foretaget af afdelingen efter et år.

...”

I opfølgingsrapport af 19. april 2000 om inspektionen af anstalten meddelte ombudsmanden at spørgsmålet om de kvindelige indsatte i anstalten blev udskilt til en særskilt sag som blev rejst efter bestemmelsen i ombudsmandslovens § 17, stk. 1.

I denne (særskilte) sag bad ombudsmanden den 27. april 2000 om at modtage en evaluering af 22. november 1999 fra anstalten og oplysning om hvorledes situationen var i kvindeafdelingen pr. 1. april 2000 med hensyn til det samlede belæg i kvindeafdelingen, antallet af kvinder som havde internt besøg med en mandlig indsat, antallet af kvinder var gift med en mandlig indsat, og hvorvidt ægteskabet var indgået i anstalten.

I skrivelse af 7. juli 2000 meddelte direktoratet blandt andet følgende:

”...

Det skal bemærkes, at direktoratet i forbindelse med ombudsmandens henstilling i inspektionsrapporten fra maj 1997 var opmærksom på, at henstillingen pegede imod en løsning, hvor kvinderne blev placeret et andet sted end i Anstalten ved Herstedvester. Direktoratet arbejdede således primært hen imod en sådan løsning, men det var ikke mu-

ligt at pege på en alternativ placering, som fandtes forsvarlig. Dette blev meddelt ombudsmanden ved skrivelse af 27. oktober 1998.

Kvindeafdelingen i anstalten blev imidlertid indrettet, så de kvinder, der ønsker det, kan afsone uden fællesskab med mænd. Direktoratet fandt, at denne løsning imødekom 'i hvert fald i et vist omfang ombudsmandens kritik af, at psykisk syge kvinder **tvangs-****mæssigt** anbringes i en situation, hvor de føler sig presset til at indgå ægteskab med en mandlig indsat – eventuelt en indsat, der er dømt for en meget alvorlig og sex-kriminel handling.'

Som det fremgår af anstaltens skrivelse af 22. november 1999 til direktoratet konkluderer anstalten og afdelingen efter afholdelse af mødet den 17. november 1999 med afdelingens personale m.fl., at man (samlet set) er enige i den vurdering, at der ikke er væsentlige indvendinger imod, at kvindeafdelingen fortsætter som hidtil.
..."

Efter anmodning af 12. juli 2000 modtog ombudsmanden herefter den 2. august 2000 yderligere materiale til brug for en nærmere vurdering af sagen.

I et brev af 4. oktober 2000 skrev ombudsmanden herefter følgende:

"For mig foreligger spørgsmålet om jeg efter inspektionen i 1996 og de oplysninger som jeg nu har modtaget, kan tage til efterretning at Direktoratet for Kriminalforsorgen har truffet en beslutning om at permanentgøre afdelingen. Ved min stillingtagen må jeg lægge til grund

at afdelingen nu består af to særskilte afdelinger med plads til henholdsvis seks og otte kvindelige indsatte,

at der i afdelingen tilbydes beskæftigelse, fritidsaktiviteter, undervisning og ophold i det fri afsondret fra de mandlige indsatte,

at ingen kvindelige indsatte siden etableringen af afdelingen den 1. november 1998 har benyttet sig af muligheden for at udstå straffen afsondret fra de mandlige indsatte,

at der i forhold til det som jeg konstaterede ved inspektionen i 1996, ikke er sket ændringer med hensyn til de kvindelige indsattes interne besøg af mandlige indsatte,

at talsmændene for de kvindelige indsatte (den ene talsmand er den ovenfor omtalte indsatte der har internt besøg med en anden indsat end den indsatte som hun indgik ægteskab med i anstalten, og som hun stadig er gift med – den anden talsmand har ikke internt besøg) ved evalueringen af ordningen har udtalt

at det er et pres for de kvindelige indsatte at være "fri på markedet",

at der er "mange øjne på" de kvindelige indsatte,

at der til tider er et stærkt psykisk pres for at komme i kontakt med de kvindelige indsatte,

at de kvindelige indsatte skal passe på for ikke at virke inddadende, og

at det er urimeligt at kvindelige indsatte er nødt til at være i en anstalt sammen med sexkriminelle og grove voldsmænd, og

at afdelingen erkender at det er problematisk at de kvindelige indsatte skal afsone i samme anstalt som bl.a. landets mest belastede sexkriminelle.

I forbindelse med den gennemførte evaluering af ordningen er der ikke afgivet en lægefaglig vurdering af den nuværende situation fra Anstalten ved Herstedvester. Jeg sigter til en vurdering af både de kvindelige indsattes forhold og behandlingsmulighederne for de mandlige indsatte som har interne besøg med de kvindelige indsatte, jf. udtalelsen fra marts måned 1996 fra overlæge Heidi Hansen ...

Til brug for min stillingtagen i sagen anmoder jeg om at der indhentes en sådan udtalelse.”

Efter at have modtaget en fornyet udtalelse af 29. januar 2001 fra direktoratet vedlagt en lægefaglig udtalelse fra anstalten samt anstaltens evaluering af kvindeafdelingen af 15. november 2000 meddelte ombudsmanden følgende:

”Under henvisning til det oplyste, navnlig

om antallet af kvinder der har tilladelse til internt besøg af en mandlig indsat,
om at det ikke er personalets indtryk at de kvindelige indsatte bliver presset til internt besøg eller pardannelse med mandlige indsatte, og

om at det er afdelingens konklusion at året (1999-2000) er gået godt – især på grund af en tværfaglig indsats,

foretager jeg mig ikke mere.

Jeg har noteret mig at direktoratet fortsat vil følge afdelingerne via årlige indberetninger fra anstalten, og at direktoratet forudsætter at anstalten underretter direktoratet såfremt der sker ændringer i forholdene på afdelingerne.”

Ombudsmanden har efterfølgende fra direktoratet i denne sag modtaget underretning om den årlige indberetning fra Anstalten ved Herstedvester vedrørende kvindeafdelingen.

Senest den 6. maj 2004 modtog ombudsmanden underretning fra direktoratet om den årlige indberetning fra anstalten. Af anstaltens indberetning af 7. april 2004 fremgår blandt andet følgende:

”Konkluderende kan der peges på, at indeværende periode er forløbet godt og relativt problemfrit, til trods for den manglende terapeutiske bistand, der har været på afdelingerne. Der har været få disciplinærsager, men derimod har afdelingerne været præget af en del interne sociale konflikter og intriger – dog ikke mere end tidligere. ...

En enkelt kvindelig indsat har oplevet sig truet af en mandlig indsat, og har derfor valgt at benytte sig af muligheden for separat gårdtur. Generelt udtrykker talsmændene en holdning om, at det for de fleste ikke har implikationer for deres færden og trivsel i anstalten, at der afsones med mandlige indsatte.

Der er fortsat enighed om, at årsagen til det gode resultat med kvindelige indsatte på Anstalten ved Herstedvester i høj grad skal tilskrives en god tværfaglig indsats i det daglige arbejde med de kvindelige indsatte. Vurderingen er derfor konklusivt, at der ikke er væsentlige indvendinger mod, at kvindeafdelingen fortsætter som hidtil under den helt nødvendige forudsætning af en god personalemæssig dækning både med hensyn til fængselsfunktionærer, behandlere og socialrådgivere.

Trods den forholdsvist velfungerende kvindeafdeling, er det dog stadig den overordnede opfattelse, at det principielt er problematisk, at disse kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle.”

På baggrund heraf skrev ombudsmanden den 18. maj 2004 blandt andet følgende til direktoratet:

”Jeg går ud fra at Anstalten ved Herstedvester og Direktoratet for Kriminalforsorgen fortsat vil være opmærksomme på under hvilke forhold de kvindelige indsatte udstår deres straf, herunder navnlig forholdene i forbindelse med kvindernes interne besøg af medindsatte. Hvis der sker væsentlige ændringer i forhold til det der er beskrevet i de seneste års indberetninger, anmoder jeg om at blive orienteret.

I øvrigt anser jeg sagen for afsluttet for mit vedkommende.”

Det billede der tegner sig på baggrund af de oplysninger der fremkom under mine samtaler med de kvindelige indsatte i anstalten om forholdet til de mandlige indsatte, svarer ikke helt til det billede der afspejler sig i den seneste indberetning som embedet har modtaget fra anstalten via direktoratet, jf. ovenfor.

Under mine samtaler med flere af de kvindelige indsatte i anstalten fremkom der således oplysninger om at de kvindelige indsatte har vanskeligt ved at være i fred for de mandlige indsatte, og at de kvindelige indsatte ofte bliver tiltalt eller antastet på en upassende måde af de mandlige indsatte – blandt andet i form af sjofle bemærkninger under gårdtur og under gudstjenester. Selv for de kvinder som har en kæreste eller ægtefælle i anstalten (eller udenfor), er det i nogle tilfælde ikke muligt at være i fred. Det blev ligeledes oplyst at flere af de kvindelige indsatte ikke oplyser personalet om eventuelle antastelser – blandt andet

af frygt for repressalier fra de mandlige indsatte side. De kvindelige indsatte i afdeling S anførte at de hele tiden skal være på vagt i forhold til de mandlige indsatte.

Om den årlige indberetning fra anstalten til direktoratet oplyste de kvindelige indsatte i afdeling S endvidere at de ikke følte at de var blevet inddraget ved udarbejdelsen af denne idet afdelingsgangmanden ikke var blevet varslet om mødet den 22. marts 2004 vedrørende evaluering af kvindeafdelingen i anstalten. De kvindelige indsatte i afdelingen havde således ikke mulighed for forinden mødet at forberede sig og drøfte situationen indbyrdes. Det blev tilføjet at kvinderne ikke mener at indberetningerne er dækkende for de reelle forhold.

Enkelte af de kvindelige indsatte gav udtryk for at de ikke anser det for et problem at afsonerne sammen med mandlige indsatte.

Ledelsen gentog under besøget anstaltens overordnede opfattelse om at det principielt er problematisk at kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle.

For så vidt angår en fuldstændig fysisk adskillelse af de mandlige og kvindelige indsatte i anstalten anførte ledelsen at en sådan blandt andet vil begrænse de kvindelige indsattes arbejds- og fritidsmuligheder hvilket ikke er ønskeligt.

Ledelsen anførte desuden at det ikke alene er de kvindelige indsatte der i et eller andet omfang er påvirket af konstruktionen – det gælder også de mandlige indsatte. Det er således blandt andet (fortsat) et problem for så vidt angår den behandlingsmæssige indsats i forhold til nogle af de mandlige indsatte idet de ikke ønsker at indgå i en behandling med kønsdriftdæmpende medicin.

Vedrørende muligheden for at forberede sig til mødet om evaluering af kvindeafdelingen oplyste ledelsen at personalet normalt orienterer de indsatte om at der skal afholdes møde. Jeg tilkendegav i den forbindelse at det er vigtigt at de kvindelige indsatte bliver orienteret om mødet i god tid inden det finder sted, og dermed har mulighed for at forberede sig og drøfte situationen indbyrdes med henblik på nærmere afklaring af eventuelle problemstillinger mv. der ønskes fremlagt på mødet.

Jeg bemærker først at jeg er enig med anstaltens ledelse i at det principielt er problematisk at kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle.

Jeg har imidlertid ved de fornyede overvejelser vedrørende spørgsmålet om forholdene for de kvindelige indsatte i anstalten, herunder forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte, måttet lægge til grund at der ikke (på nuværende tidspunkt) er mulighed for at indrette en separat kvindeafdeling i andre lokaliteter f.eks. i nærheden af anstalten.

Jeg har desuden noteret mig det oplyste om at en fuldstændig adskillelse af de mandlige og de kvindelige indsatte i anstalten vil begrænse de kvindelige indsattes arbejds- og fritidsmuligheder.

Endelig har jeg noteret mig at der blandt de kvindelige indsatte er nogle der ikke oplever det at afsone sammen med de mandlige indsatte som et problem.

Selvom der ikke under besøget i anstalten fremkom oplysninger om at kvindelige indsatte ligefrem presses til f.eks. at indgå ægteskab eller indgå i kæresteforhold med mandlige indsatte, går jeg ud fra at Direktoratet for Kriminalforsorgen er enig i at de ubehageligheder som nogle af de kvindelige indsatte beskrev at de oplever i hverdagen, bør begrænses i videst muligt omfang.

Efter min opfattelse er det i den forbindelse problematisk hvis de kvindelige indsatte ikke oplyser personalet om deres oplevelser med de mandlige indsatte af frygt for represalier fra de mandlige indsattes side.

Jeg anmoder om anstaltens bemærkninger hertil, herunder om det er anstaltens opfattelse at de kvindelige indsatte ved at fortælle personalet om deres (ubehagelige) oplevelser med de mandlige indsatte kan risikere represalier fra de mandlige indsattes side.

En fuldstændig adskillelse af de mandlige og de kvindelige indsatte i anstalten vil efter det oplyste begrænse de kvindelige indsattes arbejds- og fritidsmuligheder. De kvindelige indsatte der ikke ønsker (for meget) fællesskab med de mandlige indsatte, bør efter min opfattelse have samme adgang til fritidsaktiviteter som de øvrige indsatte i anstalten; det vil sige at de kvindelige indsatte der ønsker at afsone uden fællesskab med de mandlige indsatte, bør have faste tidspunkter for de enkelte fritidsaktiviteter, og således at de kvindelige indsatte ikke som udgangspunkt skal melde fra og til den enkelte fritidsaktivitet, jf. nærmere nedenfor vedrørende separat gårdtur og særskilt kondi.

For så vidt angår de kvindelige indsattes mulighed for at forberede sig til mødet angående den årlige evaluering af kvindeafdelingen går jeg ud fra at ledelsen vil gøre personalet i kvindeafdelingen opmærksom på vigtigheden af at de indsatte i afdelingen i god tid inden disse møder bliver orienteret om afholdelse heraf. Jeg foretager på den baggrund ikke videre vedrørende dette spørgsmål.

4. Særskilt gårdtur

De indsatte i kvindeafdelingen kan enten deltage i gårdtur sammen med de mandlige indsatte eller benytte muligheden for separat gårdtur på det ovenfor beskrevne areal.

Af husordenen for afdelingerne R og S fremgår følgende om gårdtur:

”Samme indsatte som ikke ønsker fællesskab med de mandlige indsatte, skal tilbydes separat gårdtur 1 time alle hverdage om eftermiddagen, samt ½ time lørdag/søndag, helligdage

om formiddagen, og 1 time lørdag/søndag om eftermiddagen. Tidspunktet for gårdturene fastsættes af personalet i afdeling R-S.”

Direktoratet skrev i brevet af 29. september 2004 følgende vedrørende separat gårdtur:

”Efter henvendelsen fra jer har anstalten besluttet at ændre praksis. I kan fremover vælge at afvikle gårdturen på et separat område, hvor de mandlige indsatte ikke har adgang, eller sammen med mændene. Dermed bliver det tillige muligt for jer at deltage i de almindelige fælles aktiviteter, herunder kirkegang.”

Under besøget i anstalten blev det oplyst at de kvindelige indsatte om morgenen skal beslutte og give meddelelse om hvorvidt de ønsker at anvende muligheden for separat gårdtur.

Jeg har efter besøget i anstalten modtaget en henvendelse fra en af de kvindelige indsatte i anstalten vedrørende blandt andet separat gårdtur. Vedlagt henvendelsen var et opslag fra anstalten angående separat gårdtur. Det fremgår af opslaget at det er personalet der fastsætter tidspunktet for gårdturen fra dag til dag, som tjenesten tillader det, dog uden for de indsattes arbejdstid.

I forlængelse af det anførte ovenfor under pkt. 3 vedrørende adgangen til fritidsaktiviteter anmoder jeg anstalten om at overveje at fastsætte et fast tidspunkt for afvikling af den separate gårdtur og således at dette tidspunkt ikke kolliderer med øvrige aktiviteter, og at det ikke forudsætter en tilmelding at afvikle gårdtur i dette tidsrum.

Jeg beder om underretning om resultatet af anstaltens overvejelser.

Jeg er i den forbindelse opmærksom på at der eventuelt kan forekomme tidspunkter hvor ingen af de kvindelige indsatte ønsker at benytte sig af muligheden for separat gårdtur. Såfremt der således for en periode ikke har været tilslutning til deltagelse i separat gårdtur, har jeg ingen bemærkninger til at en fast ordning – indtil der på ny fremsættes ønske herom – sættes i bero.

5. Særskilt kondi

I henvendelsen af 30. august 2004 omtaler de kvindelige indsatte i afdeling S blandt andet spørgsmålet om særskilt kondi.

Direktoratet har i brevet af 29. september 2004 anført følgende herom:

”Anstalten har oplyst, at I ved henvendelse til skolen kan få reserveret gymnastiksalen og kondirummet i 1½ time om ugen. Dette tilbud har tidligere været fremsat uden den store interesse fra jeres side. Da der samtidig er stor efterspørgsel fra de mandlige indsatte for at benytte idrætsfaciliteterne, har anstalten tildelt de mandlige indsatte mere tid til idræt. Det er dog stadig muligt for jer at benytte jer af tilbuddet om halvanden times kønsopdelt træning om ugen.”

Under min samtale med de kvindelige indsatte fra afdeling S gav kvinderne udtryk for tilfredshed med tilbuddet om at kunne benytte kondirummet 1½ time om ugen. Som en forklaring på at der ikke altid har været stor interesse fra de kvindelige indsatte side for at benytte kondirummet, oplyste kvinderne at interessen afhang af tidspunktet for hvornår kondirummet kan benyttes.

Jeg beder anstalten om – i tilslutning til det anførte ovenfor under pkt. 3 og 4 – at overveje at fastsætte et bestemt tidspunkt for særskilt kondi; et tidspunkt der ikke kolliderer med de øvrige fritidsfaciliteter, og hvor de kvindelige indsatte ikke selv skal tage initiativ til at reservere gymnastiksalen og kondirummet. Jeg beder anstalten om at underrette mig om resultatet af overvejelserne.

6. En personalefri afdeling til de kvindelige indsatte og en afdeling til kæreste- og ægtepar

I henvendelsen af 30. august 2004 fremsatte de kvindelige indsatte i afdeling S et ønske om oprettelse af en personalefri afdeling. Under besøget i anstalten blev dette ønske gentaget over for mig.

Direktoratet har i brevet af 29. september 2004 anført følgende herom:

”Det har tidligere været diskuteret, om det er muligt at oprette en personalefri afdeling til jer, svarende til de mandlige indsatte barak.

Som det fremgår af udtalelsen fra Anstalten ved Herstedvester, mener man ikke fra anstaltens side, at det vil være muligt at give jer beskyttelse mod overgreb fra mandlige indsatte, hvis I får tilladelse til at afsone i en personalefri afdeling. Det er direktoratet enig i.

Spørgsmålet har tidligere blandt andet været drøftet i forbindelse med den årlige indberetning fra anstalten til direktoratet vedrørende forholdene på afdeling R-S. Af indberetningen fremgår det, at jeres talsmænd er enige med anstalten i, at det er en forudsætning for, at der kan være kvindelige indsatte på anstalten, at de kan beskyttes ordentligt af personalet (se anstaltens notat vedrørende møde den 22. marts 2004 om evaluering af kvindeafdelingerne R-S).

På denne baggrund kan direktoratet ikke tillade, at der oprettes en personalefri afdeling til jer på Anstalten ved Herstedvester.”

Enkelte af de kvindelige indsatte oplyste under besøget at de ikke støtter det forslag der er fremsat af de kvindelige indsatte i afdeling S, om at få en personalefri afdeling i anstalten

til de kvindelige indsatte. De oplyste i den forbindelse at de i stedet ønsker at der oprettes en fællesskabsafdeling til kæreste- og ægtepar.

Ledelsen oplyste hertil at ledelsen ikke er indstillet på at oprette en fællesskabsafdeling for kæreste- og ægtepar i anstalten.

Som jeg tilkendegav over for de kvindelige indsatte under besøget, kan jeg heller ikke støtte et forslag om en personalefri afdeling eller en afdeling for kæreste- og ægtepar i anstalten.

Jeg er enig i det som direktoratet og anstalten har anført, og henviser i øvrigt til mine bemærkninger ovenfor under pkt. 3. Jeg foretager herefter ikke videre vedrørende de fremsatte ønsker.

7. Kapacitet

Kvindeafdelingen er normeret til 14 indsatte. På tidspunktet for besøget var der dog kun otte indsatte på afdelingen hvoraf fem var placeret i afdeling S og tre i afdeling R. Endvidere var en kvinde frivilligt anbragt i enrum i en anden afdeling.

Jeg bad ledelsen om at oplyse hvorfor der var så få indsatte i afdelingen også når belægningsituationen i kriminalforsorgens anstalter blev taget i betragtning. Ledelsen oplyste at anstalten sjældent afviser indsatte som henvises til kvindeafdelingen, men at anstalten ikke modtager mange henvendelser om kvindelige indsatte som ønskes henvist til anstalten. Kvindelige dømte er generelt ikke interesseret i at blive placeret i anstalten. Det blev endvidere oplyst at det for at kunne adskille de indsatte når ”de ligger i konflikt”, er nødvendigt at opretholde to afsnit på afdelingen selv om afsnittene ikke kan fyldes.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager ikke videre vedrørende spørgsmålet om kapacitet.

8. Toiletbesøg om natten

De kvindelige indsatte oplyste at det ikke er velset blandt personalet at skulle låses ud om natten med henblik på blandt andet toiletbesøg. En af kvinderne har også oplevet at være blevet glemt på toilettet i en halv time før døren blev låst op igen.

Jeg tilkendegav under samtalerne med kvinderne at jeg er af den opfattelse at det er vigtigt at de indsatte ikke oplever det som et problem f.eks. at skulle på toilettet om natten. Denne opfattelse tilkendegav jeg ligeledes over for ledelsen som erklærede sig enig heri.

Jeg går nu ud fra at ledelsen har gjort personalet opmærksom på at de kvindelige indsatte ikke skal opleve det som et problem at skulle på toilettet om natten eller lignende.

Jeg foretager på den baggrund ikke mere i den anledning.

9. Tidligere morgenvækning

De indsatte i afdelingen vækkes kl. 7.00. Arbejdstiden er fra kl. 7.30 til kl. 15.00 (om fredagen dog til kl. 14.30). Mellem kl. 12.00 og 12.45 er der frokostpause.

Kvinderne i afdeling S hvor der på tidspunktet for besøget som nævnt ovenfor var indsat fem kvinder, oplyste at de fra kl. 7.00 til kl. 7.30 skal nå at spise morgenmad, gå i bad og på toilettet mv. De fremsatte derfor ønske om tidligere morgenvækning – f.eks. kl. 6.30.

Som også nævnt under punkt 1.2. er der to toiletter i hver afdeling hvoraf det ene toilet (i hver afdeling) anvendes af personalet.

Ledelsen oplyste at der ikke før kl. 7.00 er fuld bemanning i anstalten, hvorfor det ikke er muligt at rykke tidspunktet for morgenvækning af de indsatte til kl. 6.30.

Efter min opfattelse er den tid som de kvindelige indsatte (specielt i afdeling S) har til at stå op, spise morgenmad, gå i bad mv., ikke tilstrækkelig. Dette gælder også selvom afdelingen på tidspunktet for besøget ikke kapacitetsmæssigt var fuldt udnyttet. Jeg anmoder anstalten om at undersøge mulighederne for at udvide tidsrummet om morgenen for de kvindelige indsatte (fra morgenvækning til arbejdstidens begyndelse). Jeg beder anstalten om at underrette mig herom.

Jeg beder i den forbindelse desuden anstalten om at overveje muligheden for at det ene personaletoilet – på den afdeling hvor der er flest kvindelige indsatte – kan anvendes af de indsatte. Jeg beder om underretning herom.

10. Opbevaring af tøj

De kvindelige indsatte i afdeling S fremsatte et ønske om at få et ekstra skab hver i depotet til opbevaring af overtøj og arbejdstøj. De oplyste at de tidligere er blevet lovet ekstra skabe, men at der ikke efterfølgende er sket videre vedrørende dette.

Under den afsluttende samtale med ledelsen viderebragte jeg ønsket om ekstra skabe i afdeling S til de kvindelige indsatte til opbevaring af overtøj.

Jeg anmoder anstalten om at oplyse hvad der videre er sket i den anledning.

11. Kulturudgange

De kvindelige indsatte oplyste at de ikke kommer på kulturudgange. Det blev i den forbindelse oplyst at anstalten over for de kvindelige indsatte har begrundet dette med at der ikke har været råd til udgange, og at der ikke har været personale til rådighed til gennemførelse heraf.

På forespørgsel herom oplyste ledelsen at ledelsen er indstillet på at lægge op til at der planlægges kulturudgange for de kvindelige indsatte i anstalten.

Såfremt ledelsen ikke allerede har taget initiativ til at der planlægges kulturudgange, går jeg fra at ledelsen inden for rimelig tid vil tage et sådant initiativ. Jeg beder om at blive underrettet herom.

12. Personalet

Nogle af de kvindelige indsatte anførte at enkelte ansatte efter deres opfattelse blandt andet bruger meget tid på at spille spil på computeren, sende sms'er og se fjernsyn.

Ledelsen oplyste hertil at personalet ikke må se fjernsyn i afdelingerne hvilket tidligere har været drøftet på inspektørmøderne. Ledelsen oplyste desuden at der ikke er et forbud mod at personalet har mobiltelefoner. Ledelsen anførte at ledelsen over for personalet vil indskærpe at de opgaver der skal løses, ikke bør afvente eventuelle forhold der ikke er arbejdsrelaterede.

Idet jeg går ud fra at ledelsen har gjort personalet i afdelingen opmærksom på ovenstående, foretager jeg ikke videre vedrørende dette.

Kvinderne i afdeling S anførte endvidere at enkelte ansatte ikke respekterer at kvinderne ikke ønsker tobaksrøg på deres celler, og at de ansatte ikke altid banker på døren til cellen inden denne åbnes.

Ledelsen oplyste hertil at ledelsen vil gøre personalet opmærksom på at personale som led i almindelig hensynsfuldhed bør markere at døren åbnes, og at personalet bør respektere ønsker om røgfrie celler.

Under henvisning hertil foretager jeg ikke videre i den anledning.

13. Købmanden

De kvindelige indsatte klagede over at købmanden i anstalten er for dyr, og at det derfor er svært at få pengene til at slå til.

Ledelsen oplyste at de indsatte i anstalten kan købe varer hos en privat købmand der kommer i anstalten to gange om ugen. Ledelsen oplyste desuden at ledelsen jævnligt modtager klager fra indsatte over priserne, datomærkningen mv., hvorfor priserne, datomærkningen mv. hos købmanden bliver kontrolleret af anstalten.

I forbindelse med en konkret sag har jeg fra anstalten modtaget en kopi af et brev af 28. oktober 2004 til en indsat i anstalten. Af brevet fremgår følgende vedrørende datomærkning, priser og prøveköb:

”Med hensyn til datomærkning er det vel sådan – også ude i samfundet – at den enkelte kunde har et medansvar for at holde øje med datomærkningen. Det har vi imidlertid også og købmanden – det må vi indrømme. Vi vil således i begyndelsen af november måned dette år og derefter – som vin er forpligtet til – 2 gange om året kontrollere priser og datomærkningen. Jeg må erkende, at vi af mange forskellige grunde ikke har levet op til disse krav.

...

Prøvekøb er som tidligere indrømmet et – desværre – meget forsømt område, men til orientering kan jeg oplyse, at der vil blive foretaget et sådant prøveköb inden for de første 14 dage af november måned dette år. Herefter kan vi tage stilling til, om der er hold i jeres opfattelse om, at købmanden varer er alt for dyre.”

Under henvisning til at ledelsen (nu) er opmærksom på at kontrollere blandt andet købmandens priser og datomærkning, foretager jeg mig herefter ikke videre i den anledning (i denne sag).

Jeg kan oplyse at ombudsmanden den 2. og 3. februar 2005 foretager inspektion af Anstalten ved Herstedvester (dog blandt andet ikke kvindeafdelingen). Der vil efterfølgende blive udarbejdet en rapport om inspektionen, og det forventes at spørgsmålet om købmandsordningen vil blive behandlet i den forbindelse.

14. Talsmandsordningen

Ledelsen oplyste at der er på hver afdeling er udpeget en talsmand, og at talsmændene kan mødes en gang om ugen. Talsmændene i kvindeafdelingen deltager i de møder der holdes for alle talsmændene i anstalten. Derudover er der mulighed for at afholde afdelingsmøder. Ledelsen oplyste at anstalten ikke opfordrer til at der afholdes sådanne afdelingsmøder. (Jeg går ud fra at de af ledelsen omtalte afdelingsmøder i husordenen er benævnt beboermøder).

Om beboermøder fremgår følgende af husordenen for afdelingerne R og S:

”Beboermøder kan afholdes efter behov.

Skriftlig dagsorden om emner der ønskes drøftet afleveres til afdelingspersonalet. Beboermøde vil herefter blive afholdt senest 14 dage efter den modtagne dagsorden.

Der vil tilgå afdelingen opslag om mødets afholdelse senest 1 døgn før tidspunktet”

Under den afsluttende samtale med ledelsen tilkendegav jeg at der under henvisning til karakteren af de ønsker der blev rejst fra de kvindelige indsattes side under mine samtaler med dem, efter min opfattelse er et behov for at de kvindelige indsatte i deres eget forum får mulighed for at drøfte/fremsætte deres ønsker. Ledelsen henviste i den forbindelse til afdelingsmøderne/beboermøderne hvor de kvindelige indsatte på eget initiativ kan rejse forskellige spørgsmål og ønsker. Hertil tilkendegav jeg at anstalten efter min opfattelse på anstaltens initiativ bør opfordre de kvindelige indsatte til at holde be-

boermøder med henblik på afklaring af de spørgsmål/problemer og ønsker som måtte opstå i hverdagen.

Jeg anmoder anstalten om at overveje at indføre en mere fast procedure med et eventuelt fast tidspunkt for (beboer)møder mellem personalet i kvindeafdelingen og de kvindelige indsatte. Jeg henviser herved til at de kvindelige indsatte på sådanne møder får lejlighed til løbende at drøfte/fremsætte de ønsker der måtte opstå i hverdagen i afdelingen. Jeg beder om underretning om anstaltens overvejelser.

15. Telefonordningen

De kvindelige indsatte klagede over at telefonordningen er dyr.

Under den afsluttende samtale bekræftede ledelsen over for mig at der er tale om en dyr telefonordning, men oplyste samtidig at ledelsen ikke har mulighed for at ændre på dette forhold.

Da telefonordningen i anstalten ikke alene vedrører de kvindelige indsatte, foretager jeg ikke videre vedrørende dette i denne sag. Jeg henviser til at emnet forventes at indgå i min sag vedrørende inspektion af anstalten den 2. og 3. februar 2005.

16. Udelukkelse fra fællesskab

En af de kvindelige indsatte rejste spørgsmålet om anstaltens anvendelse af udelukkelse fra fællesskab. Den samme indsatte oplyste desuden at anstalten har et meget højt bødeniveau.

Om anstaltens anvendelse af disciplinærstraffe oplyste ledelsen blandt andet at anstalten ikke anvender strafcelle som disciplinærstraf. Om udelukkelse fra fællesskab oplyste ledelsen at anstalten (blandt andet) anvender udelukkelse fra fællesskab som en forebyggende foranstaltning. Spørgsmålet om fortsat udelukkelse fra fællesskab tages op ugentligt.

Da udelukkelse fra fællesskab og anstaltens anvendelse af disciplinærstraffe (at anstalten ikke anvender strafcelle og det høje bødeniveau) vedrører alle indsatte i anstalten, foretager jeg ikke mere vedrørende disse emner i denne sag. Jeg henviser til at emnerne forventes at indgå i sagen vedrørende inspektion af anstalten den 2. og 3. februar 2005.

17. Opfølgning

Jeg beder anstalten om at sende mig de oplysninger mv. som jeg har bedt om, gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

18. Underretning

En kopi af dette brev sendes til orientering til Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de kvindelige indsatte i Anstalten ved Herstedvester.

Med venlig hilsen

Lennart Frandsen
Inspektionschef